

Utvecklingen inom den kommunala sektorn 2012

Sammanfattning

I betänkandet behandlar finansutskottet skrivelse 2012/13:102 Utvecklingen inom den kommunala sektorn. Skrivelsen utgör regeringens årliga redovisning av ekonomin och verksamheterna i kommuner och landsting. Redovisningen av de kommunala verksamheterna avser i huvudsak förhållandena t.o.m. 2012.

Utskottet anser att den årliga skrivelsen utgör ett viktigt underlag för riksdagens arbete med att följa upp verksamheterna inom den kommunala sektorn. Regeringens förstärkta arbete med öppna jämförelser välkomnas av utskottet. Utskottet inser att det finns vissa metodologiska problem vid uppföljning av de specialdestinerade statsbidragen, men ser ändå fram emot en fortsatt metodutveckling för en mer fullödig utvärdering i framtiden av dessa bidrag. I april 2011 överlämnade Utjämningskommittén.08 sitt slutbetänkande Likvärdiga förutsättningar – Översyn av den kommunala utjämnningen till regeringen. Kommittén föreslog ändringar av både inkomst- och kostnadsutjämnningen. Utskottet noterar att regeringen har meddelat sin avsikt att lämna en proposition med förslag till ändringar i systemet för kommunalekonomisk utjämnning till riksdagen i höst. Regeringen föreslår att ändringarna ska gälla fr.o.m. den 1 januari 2014.

Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

Inga följdmotioner har väckts med anledning av skrivelsen. I betänkandet finns tre särskilda yttranden (S, MP, V).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning	4
Skrivelsens huvudsakliga innehåll	4
Utskottets överväganden	5
Utvecklingen inom den kommunala sektorn	5
Särskilda yttranden	20
1. Utvecklingen inom den kommunala sektorn (S)	20
2. Utvecklingen inom den kommunala sektorn (MP)	21
3. Utvecklingen inom den kommunala sektorn (V)	22
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	24
Skrivelsen	24
 <i>Tabeller</i>	
Tabell 1 Resultat före extraordinära poster för kommunsektorn 2008– 2012, miljarder kronor	6
Tabell 2 Statsbidrag till kommunsektorn åren 2011 och 2012 samt förändring, miljarder kronor	7

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Utvecklingen inom den kommunala sektorn

Riksdagen lägger skrivelse 2012/13:102 till handlingarna.

Stockholm den 30 maj 2013

På finansutskottets vägnar

Anna Kinberg Batra

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anna Kinberg Batra (M), Fredrik Olovsson (S), Jonas Jacobsson Gjörtler (M), Pia Nilsson (S), Göran Pettersson (M), Jörgen Hellman (S), Peder Wachtmeister (M), Bo Bernhardsson (S), Carl B Hamilton (FP), Marie Nordén (S), Per Åsling (C), Sven-Erik Bucht (S), Per Bolund (MP), Anders Sellström (KD), Sven-Olof Sällström (SD), Ulla Andersson (V) och Lotta Olsson (M).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens årliga skrivelse Utvecklingen inom den kommunala sektorn (2012/13:102). Inga motioner har väckts med anledning av skrivelsen.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen lämnar regeringen en översiktlig redovisning av hur ekonomin och verksamheten i kommuner och landsting har utvecklats de senaste åren. Redovisningen av den kommunala ekonomin innefattar i huvudsak resultatutvecklingen för kommuner och landsting, sysselsättningsutvecklingen samt utvecklingen av statliga bidrag till kommunsektorn. Redovisningen av utvecklingen i den kommunala verksamheten omfattar i första hand de obligatoriska verksamheterna inom skola, vård och omsorg. Redovisningen syftar till att beskriva hur dessa verksamheter har utvecklats i förhållande till de nationella mål som riksdagen och regeringen har utformat. Redovisningen avser i huvudsak förhållandena t.o.m. verksamhetsåret 2012.

Utskottets överväganden

Utvecklingen inom den kommunala sektorn

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger skrivelse 2012/13:102 Utvecklingen inom den kommunala sektorn till handlingarna.

Utskottet välkomnar regeringens arbete, som förstärkts under året, med öppna jämförelser för en bättre uppföljning och jämförelse av vårdens resultat. För en mer fullödlig utvärdering av de specialdestinerade statsbidragen ser utskottet fram emot en fortsatt metodutveckling.

Jämför särskilda yttrandena 1 (S), 2 (MP) och 3 (V).

Regeringens skrivelse

Skrivelsen utgör regeringens årliga redovisning av hur ekonomin och verksamheterna inom kommuner och landsting har utvecklats de senaste åren. I skrivelsen redovisas resultatutvecklingen för kommuner och landsting, systersektorsutvecklingen, utvecklingen av statliga bidrag till kommunsektorn samt utvecklingen inom de obligatoriska verksamheterna vård, skola och omsorg. Redovisningen avser i huvudsak förhållandena t.o.m. 2012.

Syftet med skrivelsen är att beskriva hur dessa verksamheter har utvecklats i förhållande till de nationella mål som riksdagen och regeringen har formulerat.

Målet för den kommunala ekonomin

Det övergripande målet för den kommunala ekonomin anges i kommunallagen (1991:900). Enligt lagen ska kommuner och landsting ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet och i sådan verksamhet som bedrivs genom andra juridiska personer. För verksamheten ska mål och riktlinjer anges som är av betydelse för god ekonomisk hushållning. För ekonomin ska finansiella mål anges som är av betydelse för ekonomin. Ett vanligt förekommande finansiellt mål är att årets resultat ska uppgå till 2 procent av skatteintäkterna och generella statsbidrag. Sedan 2005, då finansiella mål infördes, har kommunsektorn redovisat en andel som i genomsnitt har uppgått till 2,7 procent per år. Skillnaderna har dock varit stora mellan enskilda kommuner och landsting och mellan olika år. Under 2005–2012 var det 159 kommuner och 4 landsting som redovisade en andel som uppgick till minst 2 procent i genomsnitt per år. För 2012 uppgick resultatets andel av skatteintäkter och generella statsbidrag för kom-

munsektorn som helhet till 2,9 procent. Kommunernas andel uppgick i genomsnitt till 3,3 procent och landstingens andel till i genomsnitt 2,0 procent.

Av kommunallagen framgår vidare att budgeten ska upprättas så att intäkterna överstiger kostnaderna om det inte finns synnerliga skäl. Om ett negativt resultat uppstår ska detta återställas inom tre år. Uppgifter visar att 11 landsting och 42 kommuner inom samtliga kommungrupper ett eller flera år under 2005–2011 har haft ett negativt resultat kvar att återställa. Endast 4 av kommunerna och 2 av landstingen har haft negativa resultat som inte återställts före periodens slut.

Redovisning av den ekonomiska utvecklingen

Enligt preliminära uppgifter redovisade kommunsektorn ett resultat före extraordinära poster på 19 miljarder kronor 2012 (jfr tabell 1 nedan). Av resultatet svarade kommunerna för 14,1 miljarder kronor och landstingen för 4,9 miljarder kronor.

Tabell 1 Resultat före extraordinära poster för kommunsektorn 2008–2012, miljarder kronor

År	2008	2009	2010	2011	2012	Förändring 2011–2012
Resultat före extra- ordinära poster	7,9	13,4	18,3	6,9	19,0	12,1
varav kommuner	7,0	10,6	13,1	9,4	14,1	4,7
varav landsting	0,9	2,8	4,7	-2,5	4,9	7,4

Resultatet förklaras främst av tillfälliga intäkter i form av en återbetalning avseende premier som betalats in till AFA Försäkring 2007 och 2008, vilket gav ett tillskott på drygt 11 miljarder kronor. Andra orsaker var att skatteintäkterna blev högre och kostnaderna något lägre än budgeterat.

Skatteintäkterna ökade med knappt 21 miljarder kronor eller med 3,8 procent jämfört med 2011. De generella statsbidragen minskade med knappt 4 miljarder kronor mellan 2011 och 2012. Den kommunala fastighetsavgiften ökade med 1 miljard kronor jämfört med 2011.

Den sammanlagda kommunala skattesatsen, som utgörs av en skattesats för kommuner och en skattesats för landsting, ökade 2012 med 0,05 procentenheter till 31,60 i medeltal för riket. Av landets 290 kommuner var det 26 kommuner som höjde skatten 2012, vilket kan jämföras med 9 kommuner 2011. I 7 kommuner sänktes skattesatsen.

Andelen kommuner och landsting som redovisade nollresultat eller positiva resultat före extraordinära poster var 93 procent (271 kommuner) respektive 85 procent (17 landsting) 2012, vilket var en förbättring jämfört med 2011.

Statsbidragen uppgick sammanlagt till ca 132 miljarder kronor 2012, vilket var 7,2 miljarder kronor mindre än 2011. Det generella statsbidraget uppgick till 82 miljarder kronor 2012, vilket var 3 miljarder kronor mindre

än 2011, och de specialdestinerade statsbidragen uppgick till 49,7 miljarder kronor, vilket var en minskning med 4,2 miljarder kronor jämfört med 2011 (jfr tabell 2).

Tabell 2 Statsbidrag till kommunsektorn åren 2011 och 2012 samt förändring, miljarder kronor

År	2011	2012	Förändring
Statsbidrag	138,9	131,7	-7,2
varav generella statsbidrag	85	82	-3
varav specialdestinerade statsbidrag	53,9	49,7	-4,2

Minskningen av de generella statsbidragen med 3 miljarder kronor beror enligt regeringen på att den tillfälliga höjningen om 3 miljarder kronor upphörde 2012. Minskningen av de specialdestinerade statsbidragen gjordes i huvudsak inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg och inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

Systemet med kommunalekonomisk utjämning finansieras i huvudsak med statliga medel. Ett mindre antal kommuner och landsting betalar till systemet. År 2012 betalade sex kommuner och ett landsting till systemet.

Till kommunerna utbetalades sammantaget 58,3 miljarder kronor i utjämningsbidrag 2012. Glesbygdskommuner var den kommungrupp som mottog det högsta bidraget i kronor per invånare, 16 357 kronor per invånare. Lägst bidrag betalades till förortskommuner till storstäder, 2 711 kronor per invånare. Inkomstutjämningsbidraget uppgick netto till totalt ca 52,1 miljarder kronor 2012. Det högsta bidraget gick till glesbygdskommuner medan det lägsta bidraget gick till förortskommuner till storstäder. Även i kostnadsutjämningsbidraget, som är ett nollsummespel för kommunsektorn, betalades högst bidrag till glesbygdskommunerna.

I det kommunalekonomiska utjämningsystemet för landstingen utbetalades sammantaget 23,7 miljarder kronor 2012. Stockholms läns landsting var det enda landstinget som fick betala en avgift i inkomstutjämningsbidraget motsvarande 80 kronor per invånare. Det högsta bidraget utbetalades till Gotlands kommun, 5 509 kronor per invånare.

Kommunsektorns kostnader uppgick enligt preliminära uppgifter till 807 miljarder kronor 2012, vilket var en ökning med 24 miljarder kronor eller 3,1 procent jämfört med 2011. I kommunerna ökade kostnaderna med 2,2 procent och i landstingen ökade kostnaderna med 4,9 procent. Under perioden 2008–2012 ökade kostnaderna i kommunerna med i genomsnitt 2,9 procent per år och i landstingen med 4,2 procent per år. Kostnaderna för kommunsektorn påverkas bl.a. av löneutvecklingen, prisutvecklingen och demografiska förändringar där löneutvecklingen har störst påverkan på kostnadsutvecklingen eftersom personalkostnaderna utgör omkring hälften av de sammanlagda verksamhetskostnaderna. Den genomsnittliga löneökningstakten har under perioden 2008–2012 varit 3,3 procent per år, vilket kan jämföras med löneutvecklingen i ekonomin som helhet som var drygt 3,1 procent.

För kommunerna var det framför allt kostnaderna för förskolan som fortsatte att öka i snabb takt från 68,6 miljarder kronor 2010 till 72,5 miljarder kronor 2011, vilket motsvarar en ökning med 5,7 procent. Kostnaderna för förskoleverksamheten har ökat med i genomsnitt 6 procent per år under perioden 2007–2011, vilket är den högsta ökningen bland de verksamheter som kommunerna ansvarar för.

Antalet sysselsatta i kommuner och landsting, dvs. med kommuner och landsting som arbetsgivare, uppgick till 1 064 700 år 2012, vilket var 5 400 (0,5 procent) fler än 2011. Kommunerna hade 803 900 sysselsatta 2012, vilket var en ökning med 3 100 (0,4 procent) jämfört med 2011. I landstingen ökade antalet sysselsatta med 2 300 (0,9 procent) och uppgick till totalt 260 800. År 2012 var det ca 143 000 sysselsatta i den kommunalt finansierade sysselsättningen i näringslivet, vilket var 3 procent fler än 2011 och 25,3 procent fler än 2008. Efter att sysselsättningen i kommuner och landsting minskat mellan åren 2008–2010 innebär ökningen av antalet sysselsatta under åren 2011 och 2012 att sysselsättningen i kommunsektorn är tillbaka på 2008 års nivå.

Enligt Medlingsinstitutet ökade medellönen per månad för anställda i kommunerna med 500 kronor till 24 500 kronor och i landstingen med 900 kronor till 30 300 kronor mellan 2010 och 2011. Löneskillnaderna mellan kvinnor och män fortsätter enligt regeringen att minska. Efter justering för faktorer som skillnader i yrke, utbildning, ålder och arbetstid återstod 2011 en oförklarad skillnad mellan kvinnors och mäns löner om 0,6 procent i kommunerna och om 4,6 procent i landstingen. Jämfört med 2010 är det en ökning för kommunerna då den oförklarade skillnaden uppgick till 0,4 procent. För landstingen har däremot den oförklarade skillnaden minskat med 0,2 procent sedan 2010.

Anställda i den kommunala sektorn har den högsta sjukfrånvaron jämfört med anställda inom den statliga respektive den privata sektorn. Mellan 2011 och 2012 ökade sjukfrånvaron från 4,0 till 4,4 procent.

Kommunernas och landstingens samlade kostnader för köp av verksamhet fortsätter att öka. År 2011 uppgick köpen till 117,3 miljarder kronor. Av detta svarade kommunerna för 81,9 miljarder kronor och landstingen för 35,4 miljarder kronor, vilket motsvarar en ökning med 6,1 procent respektive 7,7 procent jämfört med 2010. Mellan åren 2007 och 2010 har verksamhetsköpen i kommunerna ökat med i genomsnitt 12,4 procent per år. Motsvarande siffra för landstingen är 10,6 procent per år. Verksamhetsköpen har också ökat som andel av kostnaderna. I kommunerna ökade andelen köp av verksamhet från 12 procent 2007 till 15,9 procent av kostnaderna 2011. Motsvarande ökning för landstingen är från 11,1 procent till 13,8 procent. Ökningen av verksamhetsköpen mellan 2010 och 2011 bestod i sin helhet av köp från privata företag i såväl kommunerna som landstingen. Huvuddelen av ökningen mellan 2007–2010 var också köp från privata företag. Av de totalt 117,3 miljarder kronorna gick 81,7 miljar-

der kronor eller knappt 70 procent till köp av verksamhet från privata företag. Resten köptes från kommunägda företag, kommunalförbund, landsting, staten och enskilda privatpersoner.

För kommunerna skedde den största ökningen av verksamhetsköpen inom den pedagogiska verksamheten samt inom vård och omsorg. Kostnaderna för dessa verksamheter utgjorde 70,3 procent av kommunernas kostnader 2011. För landstingen skedde den största ökningen av verksamhetsköpen inom den somatiska vården och primärvården. Störst procentuell ökning av andelen under perioden 2007–2011 fanns inom primärvården och den psykiatriska vården.

Redovisning av de kommunala verksamheterna

Hälsa- och sjukvård

Det övergripande målet för hälso- och sjukvården är enligt hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), förkortad HSL, en god hälsa och vård på lika villkor för hela befolkningen. Det övergripande målet för tandvården är enligt tandvårdslagen (1985:125) en god tandhälsa och tandvård på lika villkor för hela befolkningen.

Måluppfyllelse av vissa riktade statsbidrag

Sedan 2009 har 1 miljard kronor årligen avsatts i statens budget för att förkorta väntetiderna till hälso- och sjukvården och därigenom uppnå en förbättrad tillgänglighet. Resultaten för 2012 visar enligt regeringen att tillgängligheten har ökat, men att det varierar något mellan olika landsting. Socialstyrelsen, som har i uppdrag att årligen följa upp den s.k. kömiljarden, anser att åtgärden har varit ett kraftfullt instrument för att få landsting att fokusera på åtgärder mot långa väntetider. Mellan åren 2007 och 2012 ökade andelen genomförda läkarbesök inom sju dagar från 88 procent till 93 procent. Nio av tio telefonsamtal till vårdcentralen besvarades samma dag 2012, vilket är den lagstadgade gränsen enligt vårdgarantin. Inom den specialiserade vården fortsatte väntetiderna att minska. Andelen patienter som väntade mindre än 90 dagar på besök ökade från 76 procent till 86 procent mellan 2007 och 2012. Under samma tid ökade andelen patienter som väntade mindre än 90 dagar på en behandling från 63 procent till 82 procent. Under 2012 varierade andelen patienter som väntat mindre än 90 dagar på ett specialistbesök mellan 62 procent och 88 procent mellan landstingen.

Tillgängligheten för barn och unga med psykisk ohälsa har däremot försämrats. Under 2012 var det totalt 16 landsting som klarade kravet på ett besök inom 30 dagar, vilket kan jämföras med 19 landsting 2011.

Statsbidraget till psykiatri och psykisk hälsa är en satsning som påbörjades 2007 och har omfattat ca 900 miljoner kronor per år. Satsningen utvärderades av Statskontoret under 2011 och utvärderingen visade att åtgärderna i satsningen var riktade så att de skulle uppfylla regeringens övergri-

pande mål, men att det i flera fall saknades statistiska uppgifter för att mäta åtgärdernas effekter i termer av måluppfyllelse. Samtidigt visade Statskontorets utvärdering att förutsättningarna för en mer kompetent vård och omsorg hade förbättrats, bl.a. genom att 100 000 utbildningsplatser ordnats för personal, att möjligheterna att följa upp den psykiatriska vården har förbättrats, bl.a. genom nya kvalitetsregister och förbättrad inrapportering av data från vården, samt att psykiatrisatsningens olika sysselsättningsprojekt har medverkat till att det är fler utförare som erbjuder mer sysselsättning och att det är fler sysselsatta 2011 än vad det var 2007. Under våren 2012 fattade regeringen beslut om en fortsatt satsning under namnet Plan för riktade insatser inom området psykisk ohälsa, (Prio). Utgångspunkten är en långsiktig satsning för att uppnå tre övergripande mål: en jämlik, kunskapsbaserad, säker och tillgänglig vård av god kvalitet, tillgång till arbete och anpassad sysselsättning samt möjlighet till delaktighet och inflytande.

Fortfarande återstår enligt regeringen utmaningar inom psykiatrin. Den nationella patientenkät som Sveriges Kommuner och Landsting genomförde 2012 visade att den psykiatriska slutenvården och öppenvården får generellt sämre omdömen än den somatiska vården, särskilt gäller det bemötande, information och delaktighet. Det råder vidare brist på främst specialistsjuksköterskor inom psykiatri, och Socialstyrelsen befarar att tillgången på specialisläkare inom psykiatri kommer att minska fram till 2025. Samtidigt har ett statligt bidrag för ett strukturerat kursutbud som kommer alla psykiatrins läkare under specialisttjänstgöring (ST-läkare) till godo resulterat i att antalet specialisläkarbevis i psykiatri har ökat med 43 procent sedan 2007. Antalet läkare som gör specialisttjänstgöring i psykiatri har ökat mer än i någon annan specialitet mellan 2008 och 2011, från 580 till 711.

Sedan den 1 januari 2010 är det obligatoriskt för landsting att erbjuda vårdvalssystem inom primärvården, och sådana system finns nu i hela landet. Sedan 2008 har antalet vårdcentraler ökat för att 2012 uppgå till ca 1 200 stycken. Det utökade antalet vårdcentraler bedöms ha haft en positiv effekt på patienternas valmöjligheter. Sedan vårdvalet infördes 2010 har antalet vårdcentraler ökat med ca 19 procent. Andelen vårdcentraler som bedrivs av en privat utförare har ökat med nästan 43 procent, från 28 procent till 40 procent av vårdcentralerna i riket. De regionala skillnaderna är dock stora. Nyetablering av vårdcentralerna har framför allt skett i områden där tillgången till vård redan är god. Få etableringar har gjorts i glesbygdsområden.

Sveriges Kommuner och Landsting genomför årligen patientenkäter för att mäta den patientupplevda kvaliteten. Resultatet från 2012 års enkät inom den specialiserade vården visade att patienterna fortsätter att vara nöjda med bemötandet inom vården.

Landstingens nettokostnader för hälso- och sjukvård, exklusive tandvård, uppgick till 203,6 miljarder kronor 2011. Jämfört med 2010 var detta en ökning med 3,6 procent. Tandvårdens totala kostnader för 2010 var ca 23 miljarder kronor, vilket motsvarade en ökning med 0,3 procent jämfört med 2009.

Kostnaderna för läkemedelsförmånerna ökade 2011 med 0,8 procent jämfört med 2010 och uppgick till 20,9 miljarder kronor. För 2012 minskade kostnaderna för läkemedelsförmånerna med 5,9 procent till 19,6 miljarder kronor. En viktig förklaring till denna minskning är enligt regeringen höjningen av högkostnadsskyddet för läkemedel som trädde i kraft den 1 januari 2012.

Enligt en rapport från Socialstyrelsen framgår det att tillgången på barnmorskor, sjuksköterskor, läkare och specialistläkare i hälso- och sjukvården samt tandhygienister inom tandvården ökade mellan 1995 och 2010. Under perioden ökade även tillgången på läkare, sjuksköterskor och barnmorskor med 33 procent, 15 procent respektive 14 procent. Tillgången på specialiserade sjuksköterskor har däremot minskat.

Socialtjänsten

Socialtjänstens verksamhetsområden består av vård och omsorg av äldre, stöd och service till personer med funktionsnedsättning och individ- och familjeomsorg. De övergripande målen för socialtjänsten är enligt socialtjänstlagen (2011:453), förkortad SoL, att främja människors ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet.

Måluppfyllelse av vissa riktade statsbidrag

I statens budget för 2011–2014 har det avsatts ca 4,3 miljarder kronor för att förbättra vården av och omsorgen om de mest sjuka. Under 2012 har drygt 164 kommuner fått del av ett statligt stimulansbidrag för att utbilda värdegrundsledare eller socialt ansvariga samordnare för att stödja värdegrundsarbetet i personalgrupperna.

Under åren 2011–2014 pågår ett Omvårdnadslyft som är en utbildnings-satsning för äldreomsorgens medarbetare. Satsningen omfattar ca 1 miljard kronor. Under 2012 har Socialstyrelsen förmedlat 244 miljoner kronor till kommunerna som deltar i satsningen.

Äldreomsorg

Enligt regeringen har prestationsbaserade bidrag lett till förbättringar av kvaliteten inom äldre vården. Samverkan mellan kommuner och landsting när det gäller de mest sjuka bedöms också ha förbättrats genom gemensamma handlingsplaner i samtliga län. Socialstyrelsens nationella brukarundersökning visar vidare på att äldre är nöjda med sin hemtjänst och sitt äldreboende i stort.

2000-talets kraftiga minskning av antalet platser i äldreboenden bedöms ha dämpats. Uppgifter från Boverket visar att det investeringsstöd som infördes 2007 och 2010 sannolikt har medverkat till att det inte har försvunnit platser i särskilda boendeformer i samma takt som i början av 2000-talet.

Den första december 2012 hade 132 kommuner infört valfrihetssystem enligt lagen (2008:962) om valfrihetssystem, förkortad LOV, jämfört med 104 kommuner vid samma tidpunkt året innan. Undersökningar från Statskontoret visar att brukarna är mer nöjda med hemtjänsten i kommuner som tillämpar LOV än i övriga kommuner. Statskontorets undersökningar visar även att LOV ökar förutsättningarna för bättre kostnadskontroll i kommunerna.

Den 1 oktober 2011 var 220 600 personer i åldersgruppen 65 år och äldre beviljade hemtjänst jämfört med 211 000 personer 2010. För särskilt boende var motsvarande antal 92 200 personer, vilket är en minskning med 1 700 personer jämfört med 2010. Även personer i korttidsboende minskade från 8 100 till 7 800 personer 2011. Insatserna sköttes till mellan 80 och 86 procent i kommunal regi och resterande i form av enskild regi.

Insatser för personer med funktionsnedsättning

Den 1 oktober 2011 hade ca 63 300 personer en eller flera insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, vilket är en ökning med 11 procent sedan 2007. Sammantaget var den vanligaste insatsen daglig verksamhet.

Regeringen pekar på att Socialstyrelsens öppna jämförelser visar att ca 40 procent av kommunerna har haft en eller flera som gått vidare från daglig verksamhet till antingen skyddat arbete eller arbete på den öppna arbetsmarknaden under 2011. Däremot har få personer gått vidare till lönearbete.

Vidare är regeringens bedömning att statsbidrag inom psykiatriområdet har ökat möjligheterna till delaktighet genom arbete och sysselsättning för personer med psykisk funktionsnedsättning. Det är ca 10 procent av landets kommuner som har sökt detta bidrag, vilket berörde 570 personer.

Individ- och familjeomsorg

De totala kostnaderna för individ- och familjeomsorg uppgick till 35,3 miljarder kronor 2011, vilket motsvarade 19 procent av socialtjänstens totala kostnader. Av de totala kostnaderna avsåg 15 miljarder kronor barn- och ungdomsvård, 13 miljarder kronor ekonomiskt bistånd (inklusive administration), 5,9 miljarder kronor insatser till vuxna missbrukare och 1,5 miljarder kronor övrig vuxenvård.

Under 2011 uppgick utbetalningarna av ekonomiskt bistånd till 11,2 miljarder kronor, vilket kan jämföras med 2010 då utbetalningarna uppgick till 11,6 miljarder kronor. Nedgången förklaras enligt regeringen sannolikt

till viss del av att nyanlända flyktingar som har en etableringsplan sedan den 1 december 2010 får försörjning genom den statliga etableringsersättningen i stället för genom bistånd från kommunen.

Under 2011 fick 418 000 personer ekonomiskt bistånd eller introduktionsersättning någon gång under året, vilket motsvarade 4,4 procent av befolkningen. Den genomsnittliga biståndstiden har under de senast två decennierna successivt ökat och uppgick till 6,6 månader, att jämföra med 4,3 månader 1990. Vidare har det långvariga biståndsmottagandet ökat (ekonomiskt bistånd under mer än 10 månader på ett kalenderår). Mellan 2007 och 2011 ökade antalet långvariga biståndsmottagare från 132 300 till 164 800 personer, dvs. med drygt 24 procent.

Av personer i ålder 18–24 år var det ca 73 000 personer som fick ekonomiskt bistånd någon gång under 2011, vilket motsvarade 8 procent av befolkningen i denna åldersgrupp. Jämfört med 2010 var detta en minskning från en andel på 9 procent.

Antalet barn som under 2011 levde i hushåll med ekonomiskt bistånd uppgick till knappt 137 000, vilket motsvarade 7 procent av alla barn i befolkningen. Antalet barn i hushåll med långvarigt bistånd har ökat något under 2007–2011. Under 2011 fanns det 56 000 barn i dessa hushåll, vilket motsvarade knappt 3 procent av alla barn. Den vanligaste hushållstypen med ekonomiskt bistånd är ensamstående kvinnor med barn.

Uppgifter från Socialstyrelsen visar att det mest förekommande försörjningshindret var arbetslöshet. Under 2011 hade drygt 40 procent av biståndsmottagarna arbetslöshet som huvudsakligt skäl till sitt försörjningshinder, därefter kom sociala skäl. Det tredje mest förekommande försörjningshindret var sjukskrivning med läkarintyg, där majoriteten saknade sjukpenning.

Vuxna personer med missbruks- och beroendeproblem

Kostnaderna för kommunernas insatser till personer med missbruks- och beroendeproblem uppgick till 5,5 miljarder kronor 2011, vilket var en ökning med ca 1,7 procent jämfört med 2010. Mellan åren 2007 och 2011 ökade kostnaderna med 11 procent. Den långsiktiga trenden uppges vara att heldygnsvården på institutioner minskar över tid. Däremot har insatser som strukturerad dagvård, personligt stöd eller kontaktpersoner ökat.

Enligt regeringen visar uppgifter från Socialstyrelsen en god tillgänglighet till vård och behandling för personer med missbruks- och beroendeproblem.

Sammantaget uppgick kostnaderna för socialtjänsten till 192,1 miljarder kronor 2011, vilket är en ökning med ca 3,9 procent jämfört med 2010. Vård av och omsorg om äldre svarar för den största utgiftsandelen av de totala kostnaderna och uppgår till 98,9 miljarder kronor. Därefter kommer stöd och service till personer med funktionsnedsättning där kostnaderna uppgick till 57,9 miljarder kronor och individ- och familjeomsorg där kostnaderna uppgick till 35,3 miljarder kronor.

Av de sammantagna kostnaderna för socialtjänsten utgjorde 32,4 miljarder kronor eller 17 procent kostnader för köp av verksamhet från andra organisationer, företag eller alternativa utförare. Motsvarande kostnad uppgick till 21,9 miljarder kronor 2007. Detta innebär att köp av verksamhet från en annan utförare än kommunen har ökat med nästan 48 procent mellan 2007 och 2011. Ökningen skedde till övervägande del i form av köp från privata leverantörer.

Förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg och vuxenutbildning

En ny skollag (2010:800) tillämpas på barn- och ungdomsutbildning fr.o.m. den 1 juli 2011 och på vuxenutbildning fr.o.m. den 1 juli 2012. I den nya skollagen finns övergripande mål som gäller hela skolväsendet. Bland annat ska alla, oberoende av geografisk hemvist och sociala och ekonomiska förhållanden, ha lika tillgång till utbildning i skolväsendet. Utbildningen ska också vara likvärdig oavsett var i landet den anordnas.

Till skillnad från 2011 har få utvärderingar av riktade statsbidrag presenterats under 2012. I skrivelsen framhålls dock att ett stort antal riktade satsningar pågår som ett led i regeringens arbete med att öka kvaliteten i utbildningen och anställningsbarheten hos examinerade elever från gymnasieskolans och vuxenutbildningens yrkesprogram. De riktade statsbidrag som för närvarande lämnas till kommunsektorn, däribland statsbidrag till personalförstärkningar inom elevhälsan, Lärarlyftet II, Matematiklyftet, Entreprenörskap i skolan och yrkesvux m.fl., kommer att utvärderas i ett senare skede.

Etablering av friskolor

Antalet ansökningar till Skolinspektionen om tillstånd att starta eller utöka en befintlig friskola har minskat kraftigt efter flera år av ökning. Mellan 2011 och 2012 minskade antalet ansökningar från 791 till 391, vilket var en minskning med 51 procent. Även antalet beviljade tillstånd att starta eller utöka en befintlig friskola har minskat, från 187 beviljade tillstånd 2011 till 145 beviljade tillstånd 2012. Den vanligaste orsaken till avslag var att den sökande inte kunde visa att skolan kommer att ha tillgång till de lokaler och den utrustning som behövs. Andra orsaker var att ekonomiska förutsättningar inte uppvisas eller att den sökande inte kunde göra det sannolikt att skolan kommer att få det elevunderlag som angavs i ansökan.

Antalet elever i friskolor ökar emellertid. För läsåret 2012/13 ökade andelen elever i fristående gymnasieskolor till 26 procent, vilket är en ökning med drygt 6 procentenheter under de senaste fem åren. Skillnaden mellan olika kommungrupper är dock stor.

Enligt en rapport från Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering har friskolor haft en positiv effekt på elevernas genomsnittsresultat.

Förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg

Hösten 2012 var drygt 482 000 barn inskrivna i förskolan, vilket motsvarade 84 procent av alla barn i åldern 1–5 år. Andelen har ökat under de senaste åren. Av samtliga barn inskrivna i förskola gick 20 procent i fristående förskolor, vilket var en ökning med 3 procentenheter sedan 2007.

Storleken på den genomsnittliga barngruppen ökade något från 2011, från 16,8 barn till 16,9 barn 2012. Personaltätheten var oförändrad jämfört med 2011. Hösten 2012 var det i genomsnitt 5,3 barn per årsarbetare. Under de senaste fem åren har personaltätheten varierat mellan 5,2 och 5,4 barn per årsarbetare. Ungefär 43 procent av förskolegrupperna i landet bestod av 16–20 barn. Andelen småbarnsavdelningar (barn i åldern 1 till 3 år) som hade en gruppstorlek som var större än 17 barn var 13 procent 2012, vilket var en marginell ökning jämfört med 2011.

Antalet kommuner som erbjuder omsorg under obekvämt arbetstid ökade från 130 till 151 kommuner mellan 2011 och 2012. Under hösten 2012 var 4 945 barn i åldrarna 1–12 år inskrivna i omsorg under obekvämt arbetstid. Detta är en ökning jämfört med 2011 då motsvarande antal uppgick till 4 551 barn.

Nästan alla sexåringar, 94 procent, var inskrivna i förskoleklass hösten 2012. Under samma tid fanns det i förskoleklass 6,6 lärare per 100 elever, vilket var en ökning med 0,1 procentenhet jämfört med 2011.

Grundskolan

Andelen elever som uppnår målen i samtliga ämnen fortsatte att öka. Våren 2012 uppgick den andelen till 77,4 procent, vilket var 1,3 procentenheter högre än 2007 och den högsta andelen på tio år.

Det genomsnittliga meritvärdet fortsatte att öka efter en mindre nedgång för två år sedan. Det genomsnittliga meritvärdet ska ge en indikation på den sammantagna kunskapsutvecklingen hos elever som lämnar årskurs 9. Mot bakgrund av resultaten i bl.a. den internationella studien Programme for International Student Assessment anser regeringen att det är osäkert om utvecklingen av det genomsnittliga meritvärdet motsvarar en faktisk kunskapsutveckling eller om den förklaras av betygsinflation. Det genomsnittliga meritvärdet ökade både för fristående skolor och kommunala skolor. Vidare hade flickor ett högre genomsnittligt meritvärde än pojkar. Våren 2012 uppgick det till 24 meritpoäng, vilket är något högre än de senaste fem åren då det uppgick till mellan 21 och 23 poäng över pojkarnas meritvärde.

Eleverna i de fristående skolorna hade liksom föregående år i genomsnitt högre betyg än eleverna i de kommunala skolorna.

En genomförd studie bekräftar att svenska elevers läsförmåga i årskurs 4 fortsätter att vara god jämfört med övriga 49 deltagande länder, men att svenska elevers läsförmåga sjunker. Detta bedöms främst bero på

en försämrad läsning av prosa. Vidare bedöms en generell förskjutning ha skett över alla läsfärdighetsnivåer, eftersom färre elever presterar på avancerade nivåer än tidigare.

En annan studie belyser elevernas kunskaper i matematik och naturvetenskap i ett internationellt perspektiv i årskurs 4 respektive 8. Studien som senast genomfördes 2011 visar ett lägre resultat i matematik för svenska elever i årskurs 4 respektive 8 jämfört med elever i EU- och i OECD-länderna. Resultatet är i stort sett detsamma som när studien genomfördes 2007. I naturvetenskap har däremot svenska elever relativt goda kunskaper i årskurs 4 och ett bättre resultat än EU- och OECD-länderna. I årskurs 8 halkar dock resultaten ned och är lägre än i EU- och OECD-länderna. Resultaten i den senaste studien tyder på att den negativa resultatutvecklingen inom matematik och naturvetenskap som den svenska skolan visat under en längre tid därmed inte har vänt.

Under 2012 genomförde Skolinspektionen ett antal kvalitetsgranskningar där olika delar av skolornas arbete studerades mer ingående. I granskningarna har ett mindre antal skolor undersökts, och rapporterna gör därmed inte anspråk på att ge en generell bild av den svenska skolan. Tvärtom har skolorna valts ut då Skolinspektionen bedömt att det funnits risk för kvalitetsbrister i de granskade skolorna.

Vad avser läsundervisningen i svenska för årskurs 7–9 visade Skolinspektionens granskning att endast en tredjedel av lektionerna höll en tillräckligt hög kvalitet.

För elever i årskurs 1–3 visade granskningen att eleverna tycker att naturorienterande ämnen är roliga och att det var en trygg och lugn arbetsmiljö under de allra flesta lektionerna med stöttande lärare, engagerade elever och ett öppet klimat. I nära hälften av skolorna fick dock inte eleverna undervisning på alla områden i det centrala innehållet i kursplanen.

Av granskningen framgick vidare att många av lärarna i årskurs 1–3 uttryckte en osäkerhet när det gäller bedömningsarbete och att återkoppling till eleverna behöver ingå i lärarnas bedömningsarbete.

Granskningen visade också bl.a. att skolorna och deras personal i stor utsträckning saknar fördjupad kunskap om vilka behov enskilda elever med diagnoser inom autismspektrumtillstånd har. Detta gör att skolorna får svårt att sätta in adekvata åtgärder som utgår från den enskilda elevens situation och svarar mot elevens behov.

Gymnasieskolan

Av landets 290 kommuner var det 23 som saknade en gymnasieskola belägen i kommunen. Totalt gick 98,5 procent av alla elever som slutade grundskolan på våren 2012 i gymnasieskolan i oktober 2012. Det är dock inte alla som fullföljer gymnasietiden som vanligtvis är tre år. Av de som började gymnasieskolan hösten 2009 hade knappt 69 procent fått slutbetyg våren 2012, vilket är oförändrat jämfört med året innan.

Av de 99 600 elever som fick slutbetyg från gymnasieskolan våren 2012 uppnådde 86,7 procent grundläggande behörighet till högskoleutbildning på grundnivå. Jämfört med året före är det en liten minskning. Andelen 20-åringar som uppnått grundläggande behörighet har varit relativt oförändrad under den senaste femårsperioden.

Av de elever som fick slutbetyg eller motsvarande från gymnasieskolan våren 2011 hade 22,8 procent påbörjat högskolestudier läsåret därpå. Det är en minskning jämfört med såväl 2009 som 2010, då andelen var 25 procent respektive 23,6 procent.

Hösten 2012 gick 352 000 elever i gymnasieskolan, vilket är en minskning med drygt 17 000 elever eller närmare 5 procent jämfört med året innan. Minskningen var 5,2 procent i kommunala gymnasieskolor och 4,7 procent i fristående gymnasieskolor.

Antalet tjänstgörande lärare omräknat till helårsarbetare i gymnasieskolan uppgick till ca 29 000 läsåret 2012/13, vilket var en minskning med drygt 700 lärare, motsvarande 2,3 procent, jämfört med läsåret 2011/12. I kommunala skolor var minskningen större, 3,8 procent. Lärartätheten ökade mellan 2011/12 och 2012/13 till 8,2 heltidstjänster per 100 elever, en ökning med 0,1 heltidstjänst. Ökningen var något större i kommunala skolor än i skolor med en annan huvudman. På kommungruppsnivå hade glesbygdskommuner den högsta lärartätheten (12,3 lärare per 100 elever), medan storstäder hade den lägsta (7,1 lärare per 100 elever).

Den totala kostnaden för gymnasieskolan har ökat marginellt med 1,4 procent mellan 2011 och 2012. Under samma period har antalet elever i gymnasieskolan minskat med drygt 4 procent. Antalet lärare (heltidstjänster) har minskat ungefär lika mycket.

Vuxenutbildning

Den ökning av elevantalet på komvux som inleddes 2009 har fortsatt. Under 2011 gick knappt 198 200 elever på komvux, vilket är en ökning med 12 procent sedan 2008. Antalet personer i åldrarna 20–64 år som deltog i den kommunala vuxenutbildningen motsvarade 3,5 procent av befolkningen.

De totala kostnaderna för komvux var drygt 3,9 miljarder kronor 2011, vilket är en ökning med ca 2,8 procent jämfört med 2010.

Antalet elever i svenskundervisning för invandrare (sfi) har ökat kraftigt under 2000-talet. Under 2011 uppgick antalet elever till drygt 102 400, vilket var en ökning med närmare 7 procent jämfört med året före och det högsta antalet elever i sfi någonsin.

Tidigare behandling i utskottet

I betänkande 2011/12:FiU28 behandlade utskottet föregående års skrivelse 2011/12:102 Utvecklingen inom den kommunala sektorn. Där framhöll utskottet bl.a. att den årliga skrivelsen är ett viktigt inslag i återrapporte-

ringen av resultatinformation till riksdagen. Utskottet välkomnade vidare redovisningen av de specialdestinerade statsbidragen och förutsatte att metodarbetet för utvärdering av dessa bidrag fortsätter samt att resultaten av utvärderingarna redovisas även i framtida skrivelser.

Finansutskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis understryka vikten av denna skrivelse. Dess redogörelse av både ekonomiska resultat och verksamhetsresultat gör den till ett viktigt underlag för riksdagens arbete med att följa upp verksamheterna inom den kommunala sektorn.

Utskottet kan konstatera att tillfälliga intäkter på drygt 11 miljarder kronor medförde ett rekordhögt resultat för kommunsektorn 2012. Sedan 2005 har årets resultat i genomsnitt uppgått till 2,7 procent av skatteintäkterna och de generella statsbidragen per år för kommunsektorn som helhet. Det kan dock noteras att det är stora skillnader mellan enskilda kommuner och landsting.

Utskottet kan vidare notera att tillgängligheten i primärvården har ökat samtidigt som väntetiderna till den specialiserade vården har minskat, som ett resultat av kömiljarden och införandet av vårdgarantin. Patienterna uppges fortsätta med att vara nöjda med bemötandet inom vården.

Enligt utskottet är det viktigt att kvaliteten inom verksamheterna kontinuerligt ses över och stärks. Utskottet välkomnar därför regeringens arbete, som förstärkts under året, med öppna jämförelser. Genom öppna jämförelser inom hälso- och sjukvården skapas bättre möjligheter för uppföljning och jämförelser av vårdens resultat. Utskottet kan också notera att öppna jämförelser har bidragit till ett ökat fokus på kvalitet och utfall för patienterna och att det har lett till en rad olika aktiviteter och strategier för att minska obefogade regionala variationer i behandlingspraxis och behandlingsresultat.

Utskottet välkomnar vidare regeringens redovisning av Skolinspektionens kvalitetsgranskningar. Dessa granskningar ger viktig och intressant information om skolans utveckling, trots att de inte bedöms ge en generell bild av den svenska skolan, då endast ett begränsat antal skolor ingår i granskningen.

Utskottet har vid tidigare tillfällen (bl.a. i bet. 2010/11:FiU34) betonat vikten av att regeringen fortsätter att fördjupa kunskapen om statsbidragen med tonvikt på om bidragsgivningen har nått sina mål och att detta arbete återspeglas i skrivelsen. I föregående års betänkande (bet. 2011/12:FiU28) välkomnade utskottet regeringens återrapportering av Statskontorets och Regeringskansliets redovisning av erfarenheter av specialdestinerade bidrag till kommunerna. Utskottet insåg även att det fanns vissa metodologiska problem men såg ändå fram emot en fortsatt metodutveckling för en mer fullödlig utvärdering i framtiden av dessa bidrag. Utskottet vidhåller denna ståndpunkt.

Ett fungerande utjämningsystem är av avgörande betydelse för att kommunerna och landstingen ska ges likvärdiga ekonomiska förutsättningar att bedriva sin ekonomi. I april 2011 överlämnade Utjämningskommittén⁰⁸ sitt slutbetänkande Likvärdiga förutsättningar – Översyn av den kommunala utjämnningen till regeringen. Kommittén föreslog förändringar i både inkomst- och kostnadsutjämnningen. Utskottet kan notera att en proposition med förslag till ändringar i systemet för kommunalekonomisk utjämnning har aviserats att lämnas till riksdagen i höst med förslag till förändring fr.o.m. den 1 januari 2014.

Med detta föreslår utskottet att riksdagen lägger regeringens skrivelse om utvecklingen inom den kommunala sektorn till handlingarna.

Särskilda yttranden

1. Utvecklingen inom den kommunala sektorn (S)

Fredrik Olovsson (S), Pia Nilsson (S), Jörgen Hellman (S), Bo Bernhardsson (S), Marie Nordén (S) och Sven-Erik Bucht (S) anför:

Regeringen har misslyckats med jobbpolitiken, vilket har försämrat kommunernas skatteintäkter. Om det inte vore för tillfälliga tillskott från AFA Försäkring skulle hälften av landets kommuner ha haft ett underskott i sitt bokslut 2012. Enligt Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) bedöms läget komma att försämrats ytterligare 2013.

Den förda politiken har dessutom inneburit en övervältring av kostnader av staten på kommunerna. Den ökade arbetslösheten och en försämrad arbetslöshetsförsäkring har medfört att kommunerna fått ökade utgifter för försörjningsstöd. Av skrivelsen framgår att ca 40 procent av biståndsmottagarna hade arbetslöshet som huvudsakligt skäl till sitt försörjningshinder. Av dessa biståndsmottagare saknade två tredjedelar arbetslöshetsersättning. Kommunsektorn har således behövt ta ansvar för områden där staten har misslyckats eller dragit sig tillbaka. Resurser som skulle kunna gå till skola, vård och omsorg har i stället gått till ekonomiskt bistånd. Vi har därför i tidigare sammanhang föreslagit åtgärder för att stärka försäkringskyddet för dem som jobbar för att därigenom minska behovet av ekonomiskt bistånd, vilket förstärker kommunernas ekonomi. En mer aktiv arbetsmarknadspolitik hade också kunnat minska trycket på kommunernas ekonomi genom att fler hade fått möjlighet till arbete. Med Socialdemokraternas politik skulle kommunsektorn haft bättre förutsättningar att driva viktig välfärdsverksamhet.

Kommuner och landsting står inför stora demografiska utmaningar, vilken ställer allt högre krav på välfärden. De befinner sig även i en fas med stora investeringsbehov. Den höga arbetslösheten gör det svårt för kommunerna att lösa detta utan skattehöjningar. Konjunkturinstitutet rapporterar också att det finns ett stort tryck på skattehöjningar de kommande åren. För att kommunerna ska klara sina balanskrav behövs enligt Konjunkturinstitutet en förstärkning med 8 miljarder kronor. Genom att höja de riktade statsbidragen kan viktiga åtgärder vidtas för att t.ex. minska storleken på klasserna och förstärka förskolan, vilket vi också i andra sammanhang föreslagit. Att denna typ av åtgärder behövs bekräftas inte minst av Skolinspektionens kvalitetsgranskningsrapporter.

Vi ser med stor oro på hur den svenska skolan har utvecklats. I jämförelse med andra länder så backar Sverige och svenska elevers läsförmåga sjunker. Vidare anses det osäkert om utvecklingen av det genomsnittliga meritvärdet motsvarar en faktisk kunskapsutveckling eller om det beror på en betygsinflation.

Regeringen lovade att vända denna utveckling och höja kunskapsresultaten. Det var ett viktigt löfte och en ambition som vi delar. Trots en bred uppslutning om dessa mål har man misslyckats. Allt fler ungdomar går ut ur gymnasieskolan utan grundläggande gymnasiebehörighet. Insatser som faktiskt får effekt saknas dvs. en förbättring av lärarnas arbetssituation och bättre förutsättningar för elever att lära sig.

Kommunerna har huvudansvaret för viktiga välfärdsområden som skolan, vården och omsorgen. Därför är det centralt att följa den ekonomiska utvecklingen för kommunsektorn. Regeringen väljer emellertid att inte redovisa om de specialdestinerade statsbidragen har uppnått sina mål. Detta ser vi med stor oro på. Vi anser att det är en självklarhet att följa upp och utvärdera om bidragen har haft avsedd effekt.

För att trygga skola, vård och omsorg behöver kommunsektorn stabila och likvärdiga planeringsförutsättningar. Det är därför angeläget att den parlamentariska utredningens resultat om det kommunala utjämningsystemet snarast införs. Införandet som skulle ske senast den 1 januari 2013 har vi ännu inte sett. Systemet är viktigt för kommunernas spelregler varför det är angeläget att utredningens resultat snarast genomförs.

2. Utvecklingen inom den kommunala sektorn (MP)

Per Bolund (MP) anför:

Välfärden ska finnas tillgänglig för alla på lika villkor, oavsett kön, etnicitet, sexuell läggning, religion, ålder eller funktionsnedsättning. Så ser det inte ut i dag. Läs- och skrivkunnskapen bland Sveriges elever sjunker och har nu nått sin historiska bottennotering. I internationella jämförelser ser vi hur elevernas kunskaper sjunker, vilket tydligt framgår av skrivelsen. Allt fler lämnar skolan utan fullständiga betyg, och elevernas socioekonomiska bakgrund avgör i allt högre grad hur det går för dem i skolan. Miljöpartiet ser med stor oro på hur den svenska skolan har utvecklats. Efter sex år med otaliga reformer går den svenska skolan ned i en allt djupare kris. Den borgerliga regeringen har misslyckats totalt med att åtgärda problem i den svenska skolan.

Vi anser att Sverige kan bättre. För Miljöpartiet är skolan den viktigaste framtidsinvesteringen, varför läget hade sett annorlunda ut med vår politik. Vår politik vilar på en tilltro till lärarnas kompetens och varje elevs förmåga och lust att lära. Det behövs en förstärkt lärarkår och en ökning av skolans möjligheter att se varje elev utifrån dennes behov. Miljöpartiet har därför i andra sammanhang föreslagit ambitiösa och omfattande satsningar för att just uppnå detta. Lärarna är den enskilt viktigaste förutsättningen för att vända skolans utveckling.

Vi anser vidare att unga utan fullständiga gymnasiebetyg löper en större risk än andra att fastna i långvarig arbetslöshet. Miljöpartiet har därför tidigare föreslagit att flera vägar ska erbjudas till gymnasiekompetens genom nya platser på folkhögskolor och komvux.

Vi anser vidare att patienter alltför ofta drabbas av en allvarlig skada eller utsätts för allvarliga risker i hälso- och sjukvården. År 2012 anmäldes 2 143 händelser till Socialstyrelsen, jämfört med ca 1 440 anmälningar 2006. Samtidigt är landstingens ekonomiska förutsättningar varierande – så varierande att det inte går att säga att vården i landet sker på lika villkor oavsett var den utförs. Inom äldreomsorgen ökar personalomsättningen och sjukskrivningarna bland personalen, och problemen med att rekrytera och behålla ny personal är mycket stora. Risken för felbehandlingar ökar, liksom de äldres otrygghet. Detta är inte rimligt. Med anledning av bl.a. situationen inom vården och i skolan har Miljöpartiet i andra sammanhang föreslagit ökade medel till kommuner och landsting för en ökad personalitet i såväl vården som skolan och omsorgen.

Miljöpartiet har även föreslagit att resursfördelningen mellan skolor ska ta större hänsyn till socioekonomiska faktorer samt att även vårdpengen viktas på ett sätt som tar hänsyn till socioekonomiska faktorer.

Med Miljöpartiets politik skulle alla kunna lita på skolan, vården och omsorgen i Sverige, alldeles oavsett vem som utför den. Eleverna i skolan skulle få de verktyg de behöver för att kunna nå sin fulla potential. Patienterna i sjukvården skulle få god vård på rätt sätt och i rätt tid och Sveriges äldre skulle få en trygg och professionell omsorg.

3. Utvecklingen inom den kommunala sektorn (V)

Ulla Andersson (V) anför:

Sverige har blivit massarbetslöshetens och långtidsarbetslöshetens land. Välfärdens resurser urholkas. För Vänsterpartiet är full sysselsättning det överordnade målet för den ekonomiska politiken. Vi har därför i andra sammanhang lagt fram förslag som skapar fler jobb, utjämnar inkomstskillnaderna mellan kvinnor och män och ökar den ekonomiska jämlikheten. Med Vänsterpartiets politik skulle kommunsektorn haft bättre förutsättningar att bedriva den viktiga välfärdsverksamheten.

Som framgår av skrivelsen är det tack vare ett tillfälligt tillskott från AFA Försäkring som kommunsektorn redovisar ett högt resultat 2012. Enligt uppgifter från Sveriges Kommuner och Landsting skulle dock endast hälften av kommunerna ha kunnat redovisa ett överskott utan detta tillfälliga tillskott. Resultatet för 2012 speglar således inte det ekonomiska läget i vare sig kommunerna eller landstingen.

Vi anser att kommunsektorn skulle ha behövt ytterligare statsbidrag. Enligt regeringens bedömningar kommer den kommunala konsumtionen att utvecklas svagt under de närmaste åren. Under perioden 2013–2017 beräknas den i genomsnitt växa med endast 0,8 procent, vilket kan jämföras med det historiska genomsnittet på 1,5 procent. Samtidigt är kommunernas och landstingens finansiella situation ansträngd. I regeringens prognos når inte kommunsektorn upp till kravet om ”god ekonomisk hushållning”. För att kommunsektorn ska nå detta mål till 2014 och samtidigt komma upp i en konsumtionsnivå i linje med det historiska genomsnittet skulle anslagen

till kommunsektorn behöva öka med 17 miljarder kronor nästa år. Vänsterpartiet har därför i andra sammanhang föreslagit att betydande medel ska avsättas till kommunsektorn och att generella statsbidragen till kommunerna ska värdesäkras genom att de automatiskt räknas upp med pris- och löneförändringar. Det är nödvändigt. Vi ser hur barngruppernas storlek på fritidshemmen ökar, likaså antalet barn per pedagog i förskolan. Antalet anställda i äldreomsorgen är 12 000 färre nu än 2006. Det får konsekvenser för dem som är i verksamheten, de anställda och för oss alla som är beroende av verksamheten inte minst för oss kvinnor som i stället får utföra arbetet oavlönat på vår fritid.

I detta sammanhang kan också nämnas att det är svårbegripligt varför man valt att utforma kommunsektorns balanskrav i form av att budgeten ska upprättas så att intäkterna överstiger kostnaderna årligen istället för över en konjunkturcykel som offentlig sektor. Detta skadar såväl kommunernas verksamhet som en god balanserad samhällsekonomisk utveckling. Införandet av resultatutjämningsreserver har varit ett steg i rätt riktning men är inte tillräckligt för att skapa goda förutsättningar för en mer hållbar ekonomi i kommuner och landsting. Därför har Vänsterpartiet i tidigare sammanhang föreslagit att kommunernas balanskrav ska gälla över en konjunkturcykel på motsvarande sätt som gäller målet för den offentliga sektorns sparande.

Vidare kan konstateras att den kommunala sysselsättningen minskade mellan 2008–2010. Därefter har den utvecklats mycket svagt. Samtidigt har befolkningen ökat, vilket har resulterat i en minskad personaltäthet och försämrad kvalitet på en rad områden. Detta framkommer tydligt av bl.a. Skolinspektionens kvalitetsgranskningar. Vi menar därför att behoven av fler anställda och ökade resurser till kommuner och landsting är stora, varför vi i andra sammanhang har föreslagit en rad olika riktade satsningar för att bl.a. öka bemanningen och kvaliteten inom äldreomsorgen och i skolan.

I ett rikt land som Sverige bör alla invånare garanteras en likvärdig och hög kvalitet på ett antal sociala tjänster som sjukvård, skola, barn- och äldreomsorg m.m. Dessa tjänster ska fördelas efter behov och finansieras solidariskt via skattsedeln. I garanteras istället våra gemensamma resurser till vinster åt privata företag som driver våra välfärdstjänster. Vi menar att en förutsättning för en riktigt bra skola, vård och omsorg är att ägarna och huvudmännen fokuserar på det viktigaste, dvs. på kvaliteten och behoven. Dessa ska alltid komma i första rummet, inte möjligheten att berika sig på verksamheten. Vänsterpartiet har därför i andra sammanhang förespråkat en avkommersialisering av välfärden där alla pengar ska stanna kvar i verksamheten.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2012/13:102 Utvecklingen inom den kommunala sektorn.